

نقش میانجی ادراک از سبک فرزندپروری در رابطه بین ساختار انگیزشی و

ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان

ایمان سیدمحرمی^۱، امین براتیان^۱، مرضیه رضایی^۱، علی مشهدی^{۲*}

۱. گروه روانشناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

۲. گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

چکیده

زمینه و هدف: ویژگی‌های شخصیت و ساختار انگیزشی از عوامل مهم و تاثیرگذار در تصمیم‌گیری‌های دوران نوجوانی است. در این میان برداشتی که نوجوان از سبک فرزند پروری والدینش دارد در جهت‌گیری‌های وی نقش بسزایی دارد. مطالعه حاضر با هدف بررسی نقش ادراک از سبک فرزندپروری در رابطه بین ساختار انگیزشی و ویژگی‌های شخصیتی انجام پذیرفت.

روش‌ها: جامعه پژوهش کلیه دانش‌آموزان دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه متوسطه اول ناحیه یک شهر مشهد در سال ۹۸-۱۳۹۷ بود. ۴۶۰ دانش‌آموز دختر و پسر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه ساختار انگیزشی، ویژگی‌های شخصیت و ادراک از سبک فرزند پروری پاسخ دادند. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۵ و AMOS نسخه ۲۴ و با استفاده از روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری انجام شد.

نتایج: میانگین و انحراف معیار سنی شرکت‌کنندگان $13/74 \pm 0/99$ سال بود. بین عوامل شخصیت به جز عامل روان رنجورخویی با انگیزش انطباقی رابطه مثبت و معناداری بدست آمد. رابطه روان‌رنجورخویی با انگیزش انطباقی معکوس و معنادار بود ($r = -0/12, P \leq 0/01$). ادراک از سبک فرزند پروری رابطه بین ویژگی‌های شخصیت و ساختار انگیزشی را میانجی‌گری می‌کند. ۱۲٪ از تغییرات انگیزش انطباقی متأثر از ویژگی‌های شخصیتی و فرزند پروری ادراک شده است.

نتیجه‌گیری: نوجوانانی که با برخورداری از برخی ویژگی‌های شخصیتی ادراک مثبتی از محیط خانوادگی و سبک فرزند پروری والدین خود دارند، امید بیشتری برای دستیابی به اهداف و پیگیری آن داشته و احتمالاً اهداف صحیح و واقع بینانه‌ای انتخاب می‌نمایند و ساختار انگیزشی انطباقی بیشتری دارند.

مقدمه

۲۰ سالگی به طور کامل رشد نمی‌کند (۳). با توجه به حساسیت دوره نوجوانی، هدف‌گزینی برای اتخاذ تصمیم مناسب مهم است و ساختار انگیزشی مفهومی است که بر انگیزش و الگوهای شناختی و رفتاری خاص هر فرد در دنبال کردن اهداف مبتنی است (۴).

Cox و Klinger به عنوان نظریه‌پردازان حوزه ساختار انگیزشی، نقش اهداف در زندگی انسان را بسیار مهم می‌دانند و

نوجوانی دوره‌ای پویا و هیجانی است که با تغییرات شدید جسمی، هیجانی، شناختی و اجتماعی مشخص می‌گردد (۱). در این مرحله از زندگی، توانایی تفکر رشد کرده و تغییراتی در نقش‌ها، مسئولیت‌ها و انتظارات همسالان، خانواده و جامعه از آن‌ها ایجاد می‌شود و نوجوان تلاش می‌کند جهت‌گیری جدیدی را به عنوان یک بزرگسال مستقل اتخاذ نماید (۲). مطالعات نشان می‌دهد قدرت تصمیم‌گیری و هدف‌گزینی در نوجوانان تا اوایل

*آدرس نویسنده مسئول: مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی

آدرس پست الکترونیک: Mashhadi@um.ac.ir

توافق‌پذیری با قابل اعتماد بودن، صداقت و همدلی تعریف شده و وظیفه‌شناسی به کنترل تکانه‌ها، کارآمدی، توانایی برنامه‌ریزی، سامان‌دهی و تکمیل فعالیت‌ها و وظایف اشاره دارد (۱۱). برخی از پژوهش‌ها بین ویژگی‌های شخصیت و انگیزش ارتباط معناداری بدست آورده‌اند (۱۲، ۱۳) در حالی که دیگر پژوهش‌ها این ارتباط را معنادار نیافتند (۱۴).

در دوران پرتلاطم نوجوانی علاوه بر نقش ویژگی‌های شخصیتی و ساختار انگیزشی به عنوان عامل مهم و هدایت‌کننده تصمیم‌گیری و هدف‌گزینی‌ها، درکی که نوجوان از سبک فرزند پروری والدینش دارد، از اهمیت بسزایی برخوردار است. در سنین نوجوانی که با مرحله بلوغ همراه است میزان تعارضات بین والدین و نوجوان افزایش و صمیمیت و گرمی روابط بین آن‌ها کاهش پیدا می‌کند (۱۵). چنین شرایطی ممکن است ادراک نوجوانان را از نحوه تعامل والدین با آن‌ها تحت تاثیر قرار دهد و تصورات اشتباهی نسبت به والدین ایجاد گردد. برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهد درکی که فرزندان از سبک فرزندپروری والدینشان دارند با نگرش خود والدین در مورد روش رفتاری آن‌ها در تعامل با فرزندانشان و سبکی که برای پرورش فرزندان خود از آن استفاده می‌کنند متفاوت است (۱۶). ادراک نوجوانان از سبک فرزندپروری والدینشان موضوع مهمی است که تحت تاثیر رشد شناختی و اجتماعی آن‌ها قرار دارد. سبک فرزندپروری والدین روش رفتاری هر والد برای تعامل با فرزندان خود است و ادراک از سبک فرزندپروری والدین تمایل نوجوان به شناخت رفتارها و روش‌های خاص والدین در همه موقعیت‌ها و رسیدن به یک درک مناسب و کافی درباره این رفتارها است (۱۷). Schaefer به نقل از Pellerin الگویی از فرزند پروری ارائه کرده است و رفتارهای والدین را در تعامل با فرزندانشان به صورت یک پیوستار در دو بعد از پذیرش تا طرد و از کنترل تا خودمختاری توضیح داده است (۱۸). مطالعات در زمینه ادراک از سبک فرزند پروری و ارتباط آن با ویژگی‌های شخصیت در نوجوانان محدود است (۱۹). پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش ادراک از سبک فرزند

معتقد هستند انجام هر کاری مستلزم انتخاب و تعقیب هدف می‌باشد (۵). زمانی که هدفی انتخاب می‌شود ماهیت حالات انگیزشی فرد بر تلاش وی برای دستیابی به آن هدف تاثیر می‌گذارد. ساختار انگیزشی که الگوی شناختی و رفتاری هر فرد در پیگیری اهداف خود می‌باشد در نظریه ککس و همکاران به صورت انطباقی و غیرانطباقی معرفی شده است. ساختار انگیزشی انطباقی با شناخت خوب از کاری که باید انجام شود، حس بالای کنترل و تعهد، انتظارات بالای موفقیت و همچنین درگیری عاطفی فرد در دستیابی به هدف، مشخص می‌شود (۶). افرادی که ساختار انگیزشی انطباقی دارند اهداف واقع بینانه‌ای را در زندگی انتخاب می‌کنند و انرژی و منابع خود را صرف تعقیب اهداف سالم می‌کنند. در حالی که افراد با سبک انگیزشی غیرانطباقی از رسیدن به هدف‌های خود لذت زیادی نمی‌برند و ناکامی در راه رسیدن به هدف نیز برای آن‌ها خیلی ناراحت‌کننده نیست (۷). انگیزش انطباقی در دو بعد اصلی از انگیزش غیر انطباقی متمایز می‌شود یکی در نوع مشوق‌های انتخاب شده برای تعقیب هدف و دیگری شیوه‌های تعقیب هدف می‌باشد (۸).

علاوه بر ساختار انگیزشی، ویژگی‌های شخصیتی نوجوان یکی از عواملی است که تاثیر بسزایی بر مواجهه نوجوان با چالش‌های آینده و تلاش‌های وی برای پیگیری اهدافش دارد. شخصیت مجموعه‌ای از صفات، ویژگی‌ها و کیفیت‌های پایداری است که باعث تمایز هر فرد از دیگری می‌شود (۹). Costa و McCra در مطالعات خود شخصیت را به صورت پنج عامل شامل روان‌رنجورخویی (neuroticism)، برون‌گرایی (extroversion)، گشودگی به تجربه (openness to experience)، توافق‌پذیری (agreeableness) و وظیفه‌شناسی (conscientiousness) توصیف کرده‌اند (۱۰).

روان‌رنجورخویی تمایل به اضطراب، میزان سازگاری و ثبات هیجانی است و برون‌گرایی به تحرک، معاشرت با دیگران و اجتماعی بودن اشاره دارد. گشوده بودن با تجربه تمایل به کنجکاو، تجربه عواطف و فعالیت‌های جدید مربوط است.

و در زیر ستون‌های مربوط به ابعاد پرسشنامه نمره بین ۰ تا ۱۰ می‌دهند. نمره ۰ برای کمترین و نمره ۱۰ برای بیشترین مقدار است (۲۰). ضریب همسانی پرسشنامه ساختار انگیزشی با استفاده از روش آلفای کرونباخ $0/86$ گزارش شده است (۲۱).
 ۲. پرسشنامه پنج عاملی شخصیت نئو (NEO Five-Factor Inventory) پرسشنامه شخصیت نئو توسط Costa و McCrae (۱۹۹۲) ساخته شده است و یکی از ابزارهای استاندارد برای سنجش ۵ عامل شخصیت است. این پرسشنامه دارای ۶۰ سوال است و نمره گذاری این پرسشنامه بر روی مقیاس لیکرت ۵ درجه ای از کاملاً مخالفم (۰)، مخالفم (۱)، نظری ندارم (۲)، موافقم (۳) و کاملاً موافقم (۴) صورت می‌گیرد. زیر مقیاس‌های این پرسشنامه شامل روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی است و برای هر زیر مقیاس ۱۲ سوال در نظر گرفته شده است (۲۲). کسب نمره بالا در هر زیر مقیاس بیانگر سطوح بالای آن ویژگی در فرد است. Costa و McCrae ضریب اعتبار پرسشنامه پنج عاملی شخصیت را بین $0/75$ تا $0/83$ به دست آورده‌اند (۱۰).
 ۳. مقیاس سبک‌های فرزند پروری ادراک شده (parenting style) (FSQ) questioner: مقیاس سبک فرزند پروری ادراک شده را نقاشیان بر مبنای کار Schaefer در این زمینه طراحی کرده است که دارای ۷۷ گویه و دو بعد پذیرش- طرد و کنترل-آزادی است. این مقیاس بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم نمره‌گذاری می‌شود و از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود در مورد هر گویه با توجه به نزدیک بودن آن گویه به وضعیت خانوادگی آن‌ها و مطابقت آن با سبک فرزند پروری والدینشان اظهار نظر نمایند (۲۳). از ترکیب حالت‌های مختلف دو بعد فرزند پروری ادراک‌شده، چهار شیوه فرزند پروری حاصل می‌شود. به این صورت که پذیرش و کنترل بالا نشان‌دهنده شیوه مقتدرانه والدین، پذیرش و کنترل پایین نشان‌دهنده بی‌توجهی والدین به فرزندان است. پذیرش پایین و کنترل بالا شیوه مستبدانه و سلطه‌گرانه والدین را نشان می‌دهد و پذیرش بالا و کنترل پایین سبک فرزند پروری سهل‌گیرانه را

پروری در رابطه بین ساختار انگیزشی و ویژگی‌های شخصیتی انجام پذیرفت.

روش‌ها

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع علی غیرآزمایشی به روش معادلات ساختاری است که به بررسی روابط علی غیرآزمایشی از طریق همبستگی‌ها می‌پردازد. جامعه پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه متوسطه اول ناحیه یک شهر مشهد بود که در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ مشغول به تحصیل بودند. نمونه مورد مطالعه شامل ۴۶۰ نفر (۲۶۰ دختر و ۲۰۰ پسر) و از بین چهار مدرسه بود که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. شرکت در پژوهش اختیاری بود و معیارهای ورود نداشتن سابقه بیماری‌های جسمانی- روانی بود. هماهنگی‌های لازم با اداره کل آموزش و پرورش شهر مشهد انجام شد و پرسشنامه‌ها به صورت کلاسی اجرا گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها پس از غربالگری و بررسی مفروضات، همبستگی متغیرها با ضریب همبستگی پیرسون بررسی و در ادامه از مدل یابی معادلات ساختاری با الگوی بیشینه درست نمایی جهت بررسی اهداف پژوهش استفاده شد. تحلیل‌ها با نرم افزارهای SPSS²⁵ و AMOS²⁴ انجام شد.

۱. پرسشنامه دغدغه‌های جاری (personal concerns inventory) (PCI): پرسشنامه دغدغه‌های جاری فرم اصلاح یافته پرسشنامه ساختار انگیزشی (Motivational Structure) (MSQ) Questionie است که ساختار انگیزشی افراد را می‌سنجد. در این پرسشنامه از افراد خواسته می‌شود به جای آنکه نگرانی‌های خود را توصیف نمایند، مهم‌ترین اهداف خود را در هر یک از حیطه‌های زندگی فکر کنند و نظر خود را درباره چگونگی رسیدن به اهدافشان در ۹ بعد نمره‌گذاری کنند. حوزه‌ها شامل موضوعات و مسائل مربوط به خانه، دوستان و آشنایان، عشق و صمیمیت، تغییرات خود، شغل و درآمد، اوقات فراغت و تفریح، بهداشت و سلامت، آموزش و تحصیل، مسائل و امور معنوی و سایر موارد می‌شود. افراد در مقابل هر هدف

وضعیت اقتصادی ۱۹/۷٪ خانواده دانش‌آموزان خوب، ۷۰/۲٪ متوسط و ۱۰/۱٪ ضعیف بود. پس از غربالگری داده‌ها، پرت‌های تک متغیره با نمودار باکس بررسی شدند و پرت تک متغیره ای وجود نداشت. پرت‌های چند متغیره نیز با آماره ماهالانوبیس (Mahalanobis) بررسی و فواصل مورد نظر بر اساس درجات آزادی (تعداد متغیرهای پیش بین که هفت متغیر بود) در آماره خی دو (χ^2) اصلاح و در سطح $P < 0/001$ آزمون شد. نتایج حاکی از عدم وجود پرت چند متغیره بود ($P \geq 0/002$). شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی در جدول ۱ آورده شده است.

نشان می‌دهد. در این پرسشنامه درک پاسخ‌دهندگان از این شرایط مدنظر می‌باشد. ضریب پایایی پرسشنامه در مطالعه نقاشیان ۰/۸۷ گزارش شده است (۲۳).

نتایج

در کل نمونه ۵۶/۷٪ شرکت‌کنندگان در مطالعه دختر و بقیه پسر بودند. میانگین و انحراف استاندارد سن افراد ۱۳/۷۴ و ۰/۹۹ بود. ۸٪ پدران دانش‌آموزان بی‌سواد بودند، ۴۰/۵٪ تحصیلات ابتدایی داشتند، ۲۵/۳٪ تحصیلات راهنمایی و ۲۶/۳٪ تحصیلات دیپلم و بالاتر داشتند؛ ۵/۷٪ مادران دانش‌آموزان بی‌سواد بودند، ۴۵٪ تحصیلات ابتدایی داشتند، ۲۱/۱٪ تحصیلات راهنمایی و ۲۸/۱٪ تحصیلات دیپلم و بالاتر داشتند؛

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهشی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. روان‌رنجورخویی	-							
۲. برون‌گرایی	۰/۱۸**	-						
۳. گشودگی تجربه	۰/۱۱**	۰/۴۹**	-					
۴. توافق‌پذیری	۰/۲۴**	۰/۵۰**	۰/۵۱**	-				
۵. وظیفه‌شناسی	۰/۰۸	۰/۶۰**	۰/۵۱**	۰/۵۷**	-			
۶. کنترل-آزادی	۰/۱۷**	۰/۳۰**	۰/۱۸**	۰/۲۷**	۰/۲۴**	-		
۷. پذیرش-طرد	۰/۲۰**	۰/۳۲**	۰/۱۹**	۰/۲۴**	۰/۲۶**	۰/۶۰**	-	
۸. انگیزش انطباقی	-۰/۱۲**	۰/۱۰*	۰/۲۰**	۰/۱۱*	۰/۱۶**	-۰/۱۶**	-۰/۱۲**	-
میانگین	۳۴/۸۶	۳۹/۰۶	۳۶/۹۴	۳۸/۲۸	۳۸/۷۸	۱۲۴/۲۸	۱۰۴/۵۴	۶۴/۸۰
انحراف معیار	۶/۹۷	۶/۰۴	۵/۱۵	۵/۷۲	۵/۱۵	۱۵/۵۶	۱۴/۷۶	۹/۷۹
کجی	۰/۱۷	-۰/۱۶	-۰/۰۵	-۰/۰۷	-۰/۲۹	-۰/۰۹	۰/۰۳	۰/۷۰
کشیدگی	-۰/۳۲	-۰/۰۳	-۰/۰۳	-۰/۳۱	-۰/۳۷	-۰/۲۰	۰/۱۸	-۰/۳۷

** $P \leq 0/01$ * $P \leq 0/05$

ابعاد فرزند پروری ادراک شده با انگیزش انطباقی رابطه منفی و معناداری دارند ($P \leq 0/01$).

در بررسی مفروضات مدل سازی معادلات ساختاری، نرمال بودن توزیع متغیرها، با در نظر گرفتن کجی ± 2 و کشیدگی ± 7 بررسی و به تأیید رسید (جدول ۱). در بررسی نرمال بودن چند

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که رابطه برخی ویژگی‌های شخصیتی با فرزند پروری ادراک شده مثبت است ($P \leq 0/01$). رابطه روان رنجور خویی به عنوان یکی از ابعاد ویژگی‌های شخصیت با انگیزش انطباقی منفی بدست آمد. سایر ویژگی‌های شخصیتی رابطه مثبتی با انگیزش انطباقی دارند ($P \leq 0/05$).

درجات آزادی (χ^2/df)، مقادیر $0/05$ و کمتر ریشه میانگین خطای مجزورات تقریب (RMSEA) و مقادیر $0/95$ و بیشتر برای شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص تعدیل شده نیکویی برازش (Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI))، شاخص برازندگی تطبیقی (Comparative Fit Index (CFI)) و شاخص نرم شده برازندگی (Normed Fit Index (NFI)) نشان از برازش مطلوب مدل دارند.

جدول ۲ نشان می‌دهد که مدل اولیه از برازش مطلوبی برخوردار نیست. بررسی بارهای عاملی استاندارد شده نیز نشان داد که وظیفه‌شناسی دارای بیشترین بار عاملی بر روی ویژگی‌های شخصیتی ($\lambda_x=0/78$) و آزادی-کنترل دارای بیشترین بار عاملی بر روی فرزند پروری ادراک شده ($\lambda_y=0/79$). ضرایب ساختاری نیز معنادار بودند ($P<0/01$). بررسی شاخص‌های اصلاح پیشنهادی نرم افزار AMOS²⁴ نشان داد که میان خطای ویژگی‌های شخصیتی، کواریانس برقرار است. بر این اساس به اصلاح مدل با برقراری کواریانس خطاها پرداخته شد. نتایج جدول ۲ گویای آن است که مدل اصلاح شده از برازش مطلوبی برخوردار است. تمامی ضرایب مسیر نیز معنادار بودند ($P<0/01$).

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل ساختاری

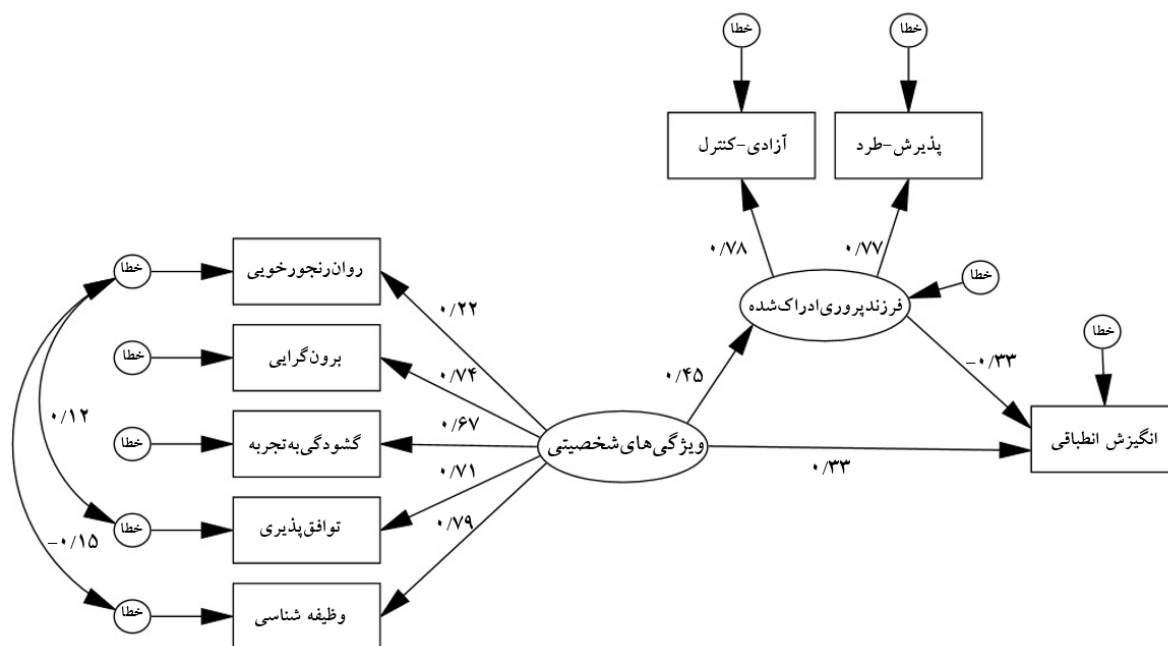
مدل	χ^2	df	P	χ^2/df	GFI	AGFI	CFI	NFI	TLI	RMSEA	AIC
اولیه	۶۰/۴۳	۱۸	۰/۰۰۱	۳/۳۶	۰/۹۷	۰/۹۴	۰/۹۶	۰/۹۴	۰/۹۴	۰/۰۷	۹۶/۴۳
اصلاح شده	۴۲/۹۱	۱۶	۰/۰۱	۲/۶۸	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۹۷	۰/۹۶	۰/۹۵	۰/۰۵	۸۹/۹۱

مقایسه معیار اطلاعات آکائیک نشان می‌دهد که مدل اصلاح شده از مقدار کمتری برخوردار است. نمودار مسیر مدل اصلاح شده در شکل ۱ آمده است. برآورد اثرات غیرمستقیم با روش بوت استرپ (bootstrap) و با در نظر گرفتن حجم نمونه ۱۰۰۰ نفر صورت گرفت (جدول ۳). این روش به نمونه گیری مجدد با در نظر گرفتن حجم نمونه بالاتر می‌پردازد. در نظر گرفتن ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ نمونه جهت استفاده از این روش پیشنهاد شده است.

متغیره، مقادیر باقیمانده‌های استاندارد شده محاسبه و با آماره کالموگروف-اسمیرنوف آزمون و به تأیید رسید ($P>0/05$). $Z=0/05$. شاخص نسبت کشیدگی چند متغیره ($0/1$) به مقدار بحرانی ($6/12$) نیز برابر با $1/15$ بود. نسبت کمتر از ۲ برای این شاخص نشان از نرمال بودن چند متغیره است. در بررسی عدم هم خطی متغیرهای پیش بین، اگر شاخص تحمل (tolerance) کوچکتر از ۱ و بزرگتر از $0/40$ و شاخص تورم واریانس (VIF) کوچکتر از ۱۰ باشد مفروضه عدم هم خطی چندگانه محقق شده است. ضرایب تحمل از $0/52$ تا $0/91$ و تورم واریانس از $1/10$ تا $1/94$ در تغییر بودند و بر این اساس می‌توان رأی به تحقق مفروضه عدم هم خطی چندگانه داد. ضریب آماره دوربین واتسون برابر با $1/97$ بود. ضرایب نزدیک به ۲ برای این آماره نشان از استقلال خطاها دارند.

پس از تحقق مفروضات، برآورد مدل با روش بیشینه درست نمایی انجام شد. جهت بررسی برازش مدل شاخص‌های متعددی وجود دارد. غیرمعنادار بودن آماره خی دو یکی شاخص‌های برازش مدل است. اما این شاخص از حجم نمونه تأثیر می‌پذیرد. بر این اساس باید از سایر شاخص‌های برازش نیز استفاده شود. مقادیر بین ۱ تا ۳ برای نسبت خی دو به

مدل‌های اولیه و اصلاح شده با محاسبه خی دو مقایسه شدند. نتایج نشان داد که تفاضل ضرایب خی دو مدل‌های مورد بررسی در سطح کوچکتر از $0/05$ غیرمعنادار است ($P<0/01$). $\Delta\chi^2=17/52$, $df=2$. علاوه بر این شاخص می‌توان به معیار اطلاعات آکائیک (AIC) نیز استناد کرد. این معیار تعادلی میان دقت مدل و پیچیدگی آن برقرار می‌کند. با توجه به داده‌ها، چند مدل رقیب ممکن است با توجه به معیار اطلاعات آکائیک رتبه‌بندی شوند و مدل دارای کمترین ضریب، بهترین است.

شکل ۱. نمودار مسیر و ضرایب استاندارد شده مدل اصلاح شده پیش بینی انگیزش انطباقی

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که اثرات مستقیم ویژگی‌های

شخصیتی بر فرزند پروری ادراک شده و انگیزش انطباقی مثبت و معنادار و اثر مستقیم فرزند پروری ادراک شده بر انگیزش انطباقی منفی و معنادار است ($P \leq 0.01$). اثر غیرمستقیم ویژگی‌های شخصیتی بر انگیزش انطباقی منفی و معنادار است.

سایر نتایج نشان داد که ۱۲٪ از تغییرات انگیزش انطباقی متأثر از ویژگی‌های شخصیتی و فرزند پروری ادراک شده است.

جدول ۳. برآورد ضرایب اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل مدل اصلاح شده متغیرهای پژوهش

مسیرها	اثرات مستقیم	اثرات غیر	اثرات کل
ویژگی‌های شخصیتی ← فرزند پروری ادراک شده	۰/۴۵**	-	۰/۴۵**
ویژگی‌های شخصیتی ← انگیزش انطباقی	۰/۳۳**	-۰/۱۵**	۰/۱۸**
فرزند پروری ادراک شده ← انگیزش انطباقی	-۰/۳۳**	-	-۰/۳۳**

** $P \leq 0.01$ * $P \leq 0.05$

بحث

مطالعه حاضر با هدف تدوین الگوی ساختار انگیزشی نوجوانان از طریق ویژگی‌های شخصیتی با میانجی‌گری ادراک از سبک فرزند پروری آن‌ها صورت پذیرفت. یکی از نتایج پژوهش حاضر وجود همبستگی بین پنج عامل بزرگ شخصیت با ساختار انگیزشی انطباقی نوجوانان بود. برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی از جمله ویژگی‌های شخصیتی بودند که ارتباط مثبت و معناداری با ساختار

انگیزشی انطباقی داشتند. این نتیجه با یافته‌های Kyllonen و همکاران همسو است (۲۴). در مجموع برخی پژوهش‌ها حاکی از رابطه بین ساختار انگیزشی و ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد (۱۲، ۱۳). از طرفی یافته پژوهش حاضر با پژوهش سپهری شاملو و ککس ناهمسو می‌باشد (۱۴). در تبیین تاثیر مستقیم ویژگی‌های شخصیت بر ساختار انگیزشی می‌توان به نظر Vermetten و همکاران اشاره کرد که

را در انتخاب اهداف و تعهد برای اجرای آن کمتر می‌بینند و بیشتر تعهد را بر دوش والدین خود انداخته و از این طریق ساختار انگیزشی انطباقی در آن‌ها کاهش خواهد یافت. نوجوانانی که سبک فرزند پروری والدین خود را مقتدرانه ادراک می‌کنند، انگیزه بیشتری برای هدف‌گزینی برای خود به صورت مستقل داشته و تعهد بیشتری در راه رسیدن به اهداف از خود نشان می‌دهند.

شخصیت بر تمام فعالیت‌های انسان از جمله جهت‌گیری‌های انگیزشی و پردازش‌های شناختی به طور فراگیری تاثیر می‌گذارد و یافته‌ها نشان می‌دهد ویژگی‌های شخصیتی در برخی موارد به طور مستقیم بر رفتار و شناخت تاثیرگذار است و در برخی موارد با اثرگذاری بر عوامل واسطه‌ای موجب بروز پیامدهای رفتاری و شناختی می‌شود (۲۸). در مطالعه حاضر بخشی از تاثیر پنج عامل بزرگ شخصیت بر ساختار انگیزشی انطباقی افراد از طریق اثرگذاری بر عامل واسطه‌ای ادراک از سبک فرزند پروری رخ داد. اگرچه پیوند بین سبک فرزند پروری والدین و شخصیت نوجوانان موضوع اثبات شده‌ای است اما درکی که فرزندان از نوع فرزند پروری والدینشان دارند موضوع جدیدی است که کمتر به آن پرداخته شده و شواهد تجربی کمی در این زمینه وجود دارد. نتایج مطالعات نشان می‌دهد درک فرزندان از نحوه برخورد والدین خود با آن‌ها در مقایسه با دیدگاه خود والدین درباره سبک فرزند پروری که دارند از اهمیت بیشتری برخوردار است. اسماعیل پور و همکاران معتقدند درک فرزندان از نوع فرزند پروری والدین با دیدگاه والدینشان درباره نحوه برخورد با فرزندان متفاوت است (۱۶). اثر مستقیم ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان بر ادراک آن‌ها از سبک فرزند پروری والدینشان را می‌توان در چهارچوب نظریه شناختی تبیین نمود که شخصیت افراد را بر اساس فعالیت‌های ذهنی هوشیار آن‌ها می‌شناسند و بر شیوه‌هایی تمرکز دارند که فرد توسط آن‌ها خود و محیط اطراف خود را می‌شناسد، درک می‌کنند، ارزیابی می‌کنند، یاد می‌گیرند، فکر می‌کنند، تصمیم گرفته و عمل می‌نمایند (۲۹). بنابراین ادراک

معتقد هستند صفات شخصیتی تعیین‌کننده عواطف، رفتارها و انگیزه‌های افراد هستند و به همین خاطر است که در جهت‌گیری اهداف افراد تفاوت‌های فردی وجود دارد (۲۵). افراد برون‌گرا که با مشخصه‌هایی چون تحرک بیشتر، معاشرت با دیگران و اجتماعی بودن شناخته می‌شوند، برای رسیدن به اهداف از تجارب سایر افراد کمک گرفته و از دیگران در راه رسیدن به اهداف خود راهنمایی می‌گیرند. آن‌ها با این کار احتمال رسیدن به اهداف را در خود بالا برده با شوق بیشتر و فشار روانی کمتری به هدف خود می‌رسند. بنابراین می‌توان گفت که افراد برون‌گرا ساختار انگیزشی انطباقی بیشتری دارند.

از سوی دیگر بین روان رنجور خویی و ساختار انگیزشی ارتباط معکوس و معناداری بدست آمد. فرد روان رنجور تمایل به تجربه هیجانات منفی مانند ترس، اضطراب و نگرانی دارد و تمایل زیادی دارد که رویدادهای خنثی را مشکل‌دار تفسیر کنند و ادراک نادرستی از رویدادها دارد. این افراد معمولاً موقعیت‌های را انتخاب می‌کنند که باعث تجربه عواطف منفی می‌شود (۲۶). بنابراین منطقی به نظر می‌رسد که با تجربه عواطف منفی ادراک منفی نسبت به رویدادها و تجارب پیدا کنند و از اجتناب به جای تلاش برای رسیدن به اهداف استفاده کنند.

از دیگر نتایج پژوهش حاضر اثر مستقیم ادراک از سبک فرزند پروری بر ساختار انگیزشی انطباقی بود که منفی و معنادار بدست آمد. این نتیجه با یافته پژوهش Brand و همکارانش هم راستا می‌باشد (۱۹). هر چه فرزند پروری ادراک شده به سمت کنترل‌گری بالا و محبت و پذیرش پایین پیش می‌رفت ساختار انگیزشی انطباقی کاهش پیدا می‌کرد. در تبیین این نتیجه می‌توان به دیدگاه Cheng & Furnham اشاره نمود که معتقدند افرادی که سطوح بالایی از محبت و پذیرش والدین را ادراک نموده‌اند عملکرد روانشناختی بالایی دارند و از اعتماد به نفس خوبی برخوردارند و رفتارهای شایسته‌ای از خود بروز می‌دهند (۲۷). چنین افرادی اهداف سازنده‌ای را انتخاب می‌کنند و تلاش مطلوبی برای رسیدن به اهداف خود دارند. زمانی که افراد سبک فرزند پروری والدینشان را مستبدانه ارزیابی می‌کنند، نقش خود

نتیجه‌گیری

می‌توان نتیجه گرفت نوجوانانی با ویژگی‌های شخصیتی برون-گرایی، گشودگی به تجربه، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی که ادراک مثبتی از محیط خانوادگی و سبک فرزندپروری والدین خود دارند، امید بالایی برای رسیدن و پیگیری اهداف خود داشته و احتمال بیشتری دارد که اهداف صحیح و واقع‌بینانه‌ای را انتخاب کرده و ساختار انگیزشی انطباقی داشته باشند. بر اساس نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود که دوره‌هایی جهت معرفی ساختار انگیزشی انطباقی به منظور آشنایی با روند تعیین هدف، برنامه ریزی جهت رسیدن به آن و تقویت انگیزه جهت دستیابی بهتر به اهداف شخصی و تحصیلی برای دانش‌آموزان گذاشته شود.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران، از اداره آموزش و پرورش ناحیه یک شهرستان مشهد که در انجام مطالعه حاضر نهایت همکاری را داشتند، صمیمانه تشکر می‌نمایند.

تضاد منافع

در این پژوهش هیچ گونه تعارض منافی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

مشارکت نویسندگان:

- (۱) مفهوم‌پردازی و طراحی مطالعه و جمع‌آوری داده‌ها (مرضیه رضایی، امین براتیان، ایمان سیدمحرمی، علی مشهدی)
- (۲) تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها (ایمان سیدمحرمی، امین براتیان، مرضیه رضایی، علی مشهدی)
- (۳) تهیه پیش‌نویس مقاله و بازبینی آن جهت تدوین محتوای اندیشمندانه (ایمان سیدمحرمی، علی مشهدی، امین براتیان، مرضیه رضایی)
- (۴) تایید نهایی دست‌نوشته پیش از ارسال به مجله (علی مشهدی، ایمان سیدمحرمی، امین براتیان، مرضیه رضایی)

افراد، بخشی از نظام شخصیتی هستند. از طرفی ادراک و به طور خاص ادراک از سبک فرزند پروری والدین در نوجوانان تعیین‌کننده بخشی از ساختار انگیزشی آن‌ها هستند که با ویژگی‌های شخصیت ترکیب شده‌اند. این نتیجه نشان می‌دهد بخشی از تاثیرات ویژگی‌های شخصیت بر انگیزش انطباقی ناشی از تاثیر شخصیت بر ادراک افراد از سبک فرزندپروری والدین است و این ادراک تعیین‌کننده بخشی از جهت‌گیری هدفی و ساختار انگیزشی فرد است. یک شخصیت برون‌گرا که تعاملات اجتماعی سازنده‌ای دارد و سبک فرزندپروری والدین خود را سازنده، حمایت‌گر و آزاد منشانه ادراک کرده است، ساختار انگیزشی انطباقی دارد و اهداف مثبت و سازنده‌ای را برای خود انتخاب می‌کند. افراد روان رنجور که با ویژگی‌هایی چون ترس و اضطراب شناخته می‌شوند تمایل دارند رویدادهای خنثی را مشکل‌دار تفسیر کنند و ادراک نادرستی از رویدادها دارند. این افراد معمولاً موقعیت‌های را انتخاب می‌کنند که باعث تجربه عواطف منفی می‌شود (۲۶).

طبق دیدگاه Cox و Klinger، اهداف نقش اساسی در هدایت رفتارهای انسان دارد چرا که هر فعالیت و رفتاری در زندگی روزمره مستلزم انتخاب و تعقیب یک هدف است و لذت رسیدن به آن هدف انگیزه‌ای است که به فرد نیرو می‌دهد تا بتواند آن فعالیت را تکمیل نماید (۵). افرادی با شخصیت روان رنجور که درک نادرستی از شرایط زندگی خانوادگی خود دارند و نسبت به رفتارهای والدین خود دیدگاه منفی دارند و تصور می‌کنند که والدینشان در حق آن‌ها کوتاهی کرده یا تبعیض قائل شده‌اند اهداف نامناسبی را برای خود انتخاب می‌کنند و انگیزش انطباقی پایین‌تری را تجربه می‌کنند. از طرفی افرادی با ویژگی‌های شخصیت مطلوب همچون برون‌گرایی که درک مناسبی از نحوه برخورد والدین با خودشان دارند و احساس می‌کنند توسط والدین خود مورد محبت و پذیرش قرار گرفته‌اند آزادی همراه با اعمال محدودیت و مسئولیت‌های مناسب را تجربه کرده‌اند و ساختار انگیزشی انطباقی دارند.

References

1. Lalonde G, Henry M, Drouin-Germain A, Nolin P, Beauchamp MH. Assessment of executive function in adolescence: A comparison of traditional and virtual reality tools. *Journal of Neuroscience Methods*. 2013;219(1):76–82.
2. Baltes PB, Schaie KW, editors. *Life-span developmental psychology: Personality and socialization*. Elsevier; 2013.
3. De Guzman MR, Bosch KR. High-risk behaviors among youth. *Neb Guide: Division of the Institute of Agriculture and Natural Resources at the University of Nebraska-Lincoln*, 2007
4. Gaba DM, Howard SK, Jump B. Production pressure in the work environment. *California anesthesiologists' attitudes and experiences*. *Anesthesiology*. 1994;81(2):488–500.
5. Cox WM, Klinger E. *Hand book of motivational counseling: motivating people for change*. London: Wiley; 2004.
6. Fadardi JS, Azad H, Nemati A. The relationship between resilience, motivational structure, and substance use. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2010 Jan 1;5:1956-60.
7. Cox WM & Klinger E. (Eds.). *Handbook of motivational counseling: Goal-based approaches to assessment and intervention with addiction and other problems*. John Wiley & Sons; 2011.
8. Shamloo ZS, Cox WM. Information-enhancement and goal setting techniques for increasing adaptive motivation and decreasing urges to drink alcohol. *Addictive behaviors*. 2014 Jul 1;39(7):1205-13.
9. Crisp C, Vaccaro C, Fellner A, Kleeman S, Pauls R. The influence of personality and coping on female sexual function: A population survey. *The journal of sexual medicine*. 2015;12(1):109–115.
10. Costa Jr PT, McCrae RR. Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of personality assessment*. 1995;64(1):21–50.
11. Vats, D. & Kaushik, P. Meta-cognitive awareness and personality as predictors of creativity among young adults. *Journal of Contemporary Psychological Research*. 2017;3(2):30–40.
12. Shams, F & Amirianzadeh, M. Interactive role of self-efficacy in relation to personality characteristics with social skills. *Journal Management System*. 2017;8(27):1–14.
13. Komarraju M, Karau SJ, Schmeck RR. Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement. *Learning and individual differences*. 2009;19(1):47–52.
14. Sepehri Shamloo Z, Cox M. The relationship between personality subtypes and motivational structure among alcohol abusers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2010;5:1922–1926.
15. Smokowski PR, Evans CB, Cotter KL, Webber KC. Ethnic identity and mental health in American Indian youth: Examining mediation pathways through self-esteem, and future optimism. *Journal of Youth and Adolescence*. 2014;43(3):343–355.
16. Esmaeilpour, F, Hashemi, T, Badri, R. The role of perceived parenting styles and borderline personality disorder in cyberbullying: mediate empathy. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry*. 2018;5(2):81–92.
17. Obimakinde AM, Omigbodun O, Adejumo O, Adedokun B. Perception of parenting styles by in-school adolescents in South-West Nigeria. *International journal of adolescent medicine and health*. 2018;

18. Pellerin, L. A. Applying Baumrind's parenting typology to high schools: toward a middle-range theory of authoritative socialization. *Social Science Research*. 2005;34(2):283-303
19. Brand S, Hatzinger M, Beck J, Holsboer-Trachsler E. Perceived parenting styles, personality traits and sleep patterns in adolescents. *Journal of adolescence*. 2009;32(5):1189-1207.
20. Cox, W. Miles, & Klinger, E. Motivational structure: Relationships with substance use and processes of change. *Addictive behaviors*. 2002; 27(6): 925-940.
21. Soleimani, A. A, Golpich, Z, Darrodi, H. A comparison of resilience and risky behaviors based on Motivational structure among the youth. *Journal of North Khorasan University of Medical Sciences*. 2013;5(2):394-87.
22. Abbasi M, Mirderikvand F, Adavi H, Hojati M. The Relationship Between Personality Traits (Neuroticism and Extraversion) and Self-Efficacy With Aging Depression. *sija*. 2018;12(4):458-66.
23. Naghashian, Z. A. Relationship between family environment and academic achievement. [Master thesis of Shiraz University]; 2006.
24. Kyllonen PC, Lipnevich AA, Burrus J, Roberts RD. Personality, motivation, and college readiness: A prospectus for assessment and development. *ETS Research Report Series*. 2014;2014(1):1-48.
25. Vermetten YJ, Lodewijks HG, Vermunt JD. The role of personality traits and goal orientations in strategy use. *Contemporary Educational Psychology*. 2001;26(2):149-170.
26. Hashemi Sheikh Shabani SE, Arab N, Rezaee Badafshani F & Ghadiri M. The Relationship between Personality Characteristics and Organizational Justice Perception: The Mediating Role of Negative Affect. *Journal of Personality and Individual Differences*. 2012; 1(1): 1-16.
27. Cheng H, Furnham A. Perceived parental rearing style, self-esteem and self-criticism as predictors of happiness. *Journal of Happiness Studies*. 2004 Mar 1;5(1):1-21.
28. Khormaea, F, Khayr, M. Causal model of personality traits, motivational orientations and cognitive-learning strategies. *Journal social sciences and humanities*. 2006;5(4):79-99.
29. Schultz DP, Schultz SE. *Theories of personality*. Cengage Learning; 2016.

Mediatory role of perceived parenting style in relationship between motivational structure and personality traits of adolescents

Iman Seyyedmoharrami¹, Amin Baratian¹, Marziyeh Rezaee¹, Ali Mashhadi^{2*}

1. Department of Educational and Counseling Psychology, Faculty of Education Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

2. Department of Psychology, Faculty of Education Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad. Mashhad, Iran

Corresponding author: Mashhadi@um.ac.ir

Abstract

Background & Aim: Personality traits and motivational structure are important and influential factors in adolescent decision making. In this regard, the adolescent's perception of parenting style has an important role in his/her orientations. The purpose of this study was to investigate the role of perception of parenting style in relationship between motivational structure and personality traits.

Methods: The population of the study included all high school students (both boys and girls) in the district 1 of Mashhad between 2018-2019. 460 male and female students were selected by available sampling method and replied to the questionnaire of motivational structure, NEO personality traits and perceived parenting style. Data analysis was performed using SPSS.²⁵ and AMOS.²⁴ and by structural equation modeling statistical method.

Results: In this study, the mean and standard deviation of participants' age were 13.74 ± 0.99 . Positive and significant relationship was found between personality factors except neuroticism with adaptive motivation. The relationship between neuroticism and adaptive motivation was negative and significant ($r = -0.12$, $p < 0.01$). Other findings showed that perceptions of parenting style mediated the relationship between personality traits and motivational structure. 12% of the changes in adaptive motivation were influenced by personality traits and perceived parenting style.

Conclusion: Teenagers with personality traits extroversion, openness to experience, agreeableness and conscientiousness who have a positive perception of their family environment and parenting style have a high expectation of achieving and following their goals and is more likely to choose the correct and realistic goals and have the adaptive motivational structure.

Keywords:

Adolescent,
Motivational
Structure,

Adaptive motivation,

Perceived Parenting
Style,

Personality Traits

How to Cite this Article: Seyyedmoharrami I, Baratian A, Rezaee M, Mashhadi A. Mediatory role of perceived parenting style in relationship between motivational structure and personality traits of adolescents. Journal of Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences. 2019;7(3):34-44.